

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀτσάλι καὶ τῆς καταλ. -ένιος. Ἡ λ. καὶ παρὰ Σομ.

1) Ὁ ἐκ χάλυβος κατεσκευασμένος, χαλύβδινος ἔνθ' ἄν.: Ἀτσαλένιο μαχαίρι-τσεκούρι κττ. Ἀξίνα-λαμαρίνα ἀτσαλένια σύνθηθ. || Ἄσμ.

Βάνει κατάρθια θρούτζινα κι ἀδέννες ἀτσαλένιες Κρήτ.

Ἄδε νὰ πὰ' παλέψωμε 'ς τοῦ βασιλεῶ τ' ἁλώνι, ἀποῦ 'χει πάτους σιδερούς καὶ γύρους ἀτσαλένιους αὐτόθ.

Ἐν σὲ φοοῦμαι, κύρ βορεῖά, ὅσον τὸ ἄν θέλῃς φύσα, ἔχω καράβιν προύντζενον, κατάρκια ἀρσαλένια

Κύπρ. Συνών. ἀτσάλινος. β) Μεταφ. ὁ ἰσχυρῶς ἀντοχῆς, δυνατός, στερεὸς σύνθηθ.: Ἀνθρώπος ἀτσαλένιος. Γυναίκα ἀτσαλένια. Κρᾶσι-ὑγεία ἀτσαλένια. Μπράτσα-νεῦρα ἀτσαλένια σύνθηθ. || Γνωμ. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ 'ναι ἢ ἀτσαλένιος ἢ ἀσημένιος (ἢ πολὺ ὑγιὴς ἢ πολὺ πλούσιος) Σῦρ. || Ἄσμ.

Ποιὸς ἔχει δρᾶτσα σίδερα καὶ πόδια ἀτσαλένια; Κρήτ.

Ἀσκήθη μάρμαρο, καρδιὰ ἀτσαλένια

Πελοπν. (Λογγ.) 2) Ὁ δυσκόλως θραυόμενος, σκληρὸς ἐπὶ ἀμυγδαλίου Σύμ. 3) Θηλ. οὐσ., ποικιλία ἀμυγδαλῆς παραγωγῆς καρπὸς μὲ πολὺ σκληρὸν κέλυφος Σύμ. Συνών. πετραμυγδαλέα.

ἀτσαλεύω Χίος κ. ἁ. — Λεξ. Δημητρ. ἀτσαλεύου Θράκ. (Ἀδριανούπ.) κ. ἁ. ἀτσαλ-λεύω Ρόδ. ἀτσαλ-λεύγω Ρόδ. Μέσ. ἀτσαλ-λεύκομαι Κύπρ.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἄτσαλος. Ἡ λ. καὶ παρὰ Δουκ. (λ. ἀτζίλιν).

1) Κάμνω τι ἄτσαλον, φέρω τι εἰς ἀταξίαν Λεξ. Δημητρ.: Ἀτσαλέψαν τὸ σπῖτι τὰ παιδιὰ. 2) Ρυπαίνω Λεξ. Δημητρ.: Ἀτσαλέψαν οἱ κόττες τὴν αὐλή. Ἡ σημ. καὶ παρὰ Δουκ.

β) Μολύνω Θράκ. (Ἀδριανούπ.) Χίος: Ἀτσαλεύω τὴ νήστεια μου (καταλύων αὐτήν) Χίος Ἀτσαλέψα τὴ Σαρακοστή αὐτόθ. Συνών. μαγαρίζω. 3) Μεταφ. ἀσχημονῶ εἴτε διὰ λόγου εἴτε διὰ χειρονομιῶν Ρόδ. 4) Μέσ. ἐπὶ γυναικός, κατέχομαι ὑπὸ τῆς ἐμμήνου καθάρσεως Κύπρ.

ἀτσάλι τό, ἀτσάλιν Δυκ. (Λιβύσσ.) ἀτσάλι κοιν. ἀτσάλε Κρήτ. ἀτσάρι Καλαβρ. (Μπόβ.) ἀτσάλ-λαϊ Ρόδ. ἀρτσάλιν Κύπρ. ἀρτσάλιν Κύπρ. ἀσ-σάλι Κάσ. ἀτσάρο Καλαβρ. (Μπόβ.) ἴσάλι Πελοπν. (Λακων.) κ. ἁ.

Ἐκ τοῦ Βενετ. *azzal*. Ἡ λ. καὶ παρὰ Δουκ.

1) Τὸ μέταλλον χάλυψ κοιν. καὶ Καλαβρ. (Μπόβ.): Μαχαίρι-τσεκούρι-ἑνὶ-ψαλίδι ἀπὸ ἀτσάλι κοιν. Ἀτσάλι τῆς βράσις ἢ Τούρκικο (τὸ κατωτέρας ποιότητος) πολλαχ. || Φρ. Γερός σὰν ἀτσάλι (ἐπὶ τοῦ ἔχοντος ἰσχυρὸν ὄργανισμὸν) κοιν. Θὰ φάῃ ἢ μυῖγα σίδερο καὶ τὸ κοννούπι ἀτσάλι (ἐπὶ ἐπικειμένων μεγάλων γεγονότων, οἷον: ἂν γίνῃ πόλεμος, θὰ φάῃ ἢ μυῖγα σίδερο καὶ τὸ κοννούπι ἀτσάλι, θὰ κάμωμε μὲ διασκέδασι ποῦ θὰ φάῃ ἢ μυῖγα σίδερο καὶ τὸ κοννούπι ἀτσάλι κττ.) πολλαχ. || Παροιμ. 'Σ τ' ἀτσάλι τρίχα δὲν κολλάει (ὅτι συκοφαντία κατὰ ὁμολογουμένως χρηστοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι πιστευτή) Ζάκ. || Ἄσμ.

... Φέρ' μου

χίλιες ὀκάδες σίερον, χίλιες λίτρες ἀρσάλιν

τῶν νὰ σοῦ κάμω 'ναν ραβτὴν τοὺς πρωτινοὺς ἀνθρώπους Κύπρ. Συνών. ἀτσαλοσίδερο. β) Φρ. μεταφ. ἐπὶ ἀνθρώπου ἰσχυρῶς κράσεως, μεγάλης δυνάμεως ἢ ἀντοχῆς κττ. κοιν.: Αὐτὸς εἶναι ἀτσάλι, οὔτε κρῦο οὔτε ζέστη λογαριάζει κοιν. Ἀτσάλε εἶν' τὰ χέρια του κι ἂν σὲ σφίξῃ, θὰ σὲ

λειώσῃ Κρήτ. Ἀτσάλι βαμμένο (ἐπὶ ὑγιεστάτου ἀνθρώπου) Κεφαλλ. || Ἐπὶ τοῦ σκληροῦ καὶ δυσεργάστου Σύμ.: Πέτρα ἀτσάλι. Τόπος ἀτσάλι. || Ἐπὶ τοῦ ἀκινήτου Κέρκ.: Φεύγει κάμμια βολὰ τὸ δαρτόξυλο μὲ τὴ δύναμι τὴ μεγάλη κι ἂν πετύχῃ κἀνένα, τὸν ἀφίνει ἀτσάλι 'ς τὸν τόπο. 2) Συνεκδ. τὸ κατ' ἐξοχὴν χαλύβδινον ὄργανον α) Ἡ σφῦρα τοῦ παλαιοῦ πυροβόλου ὄπλου εἰς τὸ ὁποῖον ὁ σπινθὴρ παρήγετο διὰ κρούσεως αὐτῆς ἐπὶ τοῦ πυρίτου λίθου Κέρκ. Παξ. Πελοπν. (Ἀρκαδ. Δημητσάν. Λακων. Λάστ. Μεσσ.): Φρ. 'Σ τ' ἀτσάλι ἢ 'ς τ' ἀτσάλια στέκω ἢ εἶμαι 'ς τ' ἀτσάλι (εἶμαι ἔτοιμος νὰ πυροβολήσω καὶ μεταφ. εἶμαι πρόθυμος). Γειτόνισσα μαλώνει κ' ἐγὼ 'ς τ' ἀτσάλι στέκω (ἐπὶ τῶν φιλερίδων) Δημητσάν. || Παροιμ. Φρ. Μή, γιατί χαλοῦν τ' ἀτσάλια σου! (εἰρων. πρὸς ἄνθρωπον ὅστις ἀπειλεῖ, ἀλλὰ δὲν τολμᾷ νὰ προβῇ εἰς ἔργα, ἀπὸ τῆς κυρίας σημασίας, μὴ πυροβολήσῃς διὰ νὰ μὴ χαλάσουν τὰ ἀτσάλια τοῦ ὄπλου σου!) Λακων. Συνών. ἀτσαλί 1. β) Τὸ πυροβόλον ὄπλον Σίφν. Ἡ λ. καὶ παρὰ Φωσκόλ. Φορτουν. πρᾶξ. 3, 7 (ἐκδ. ΣΞανθουδ.) «δυὸ μουσκετόνια, δυὸ ἀτζάλια».

γ) Χαλύβδινον ἔλασμα τὸ ὁποῖον κρουόμενον ἐπὶ πυρίτου λίθου παράγει σπινθῆρα πολλαχ. Συνών. τσακμάκι. δ) Μικρὰ χαλυβδίνη ράβδος ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀκονίζουσιν προχείρως μαχαίρια κττ. Κέρκ. ε) Χαλυβδίνη γραφίς Ἡπ. 3) Καρφίον Στερελλ. (Αἰτωλ.): Φρ. Κόβου ἀτσάλια (ριγῶ, κρυώνω πολὺ. Συνών. Φρ. κόβω καρφιά). 4) Κασσίτερος Σίφν.

ἀτσαλί τό, Κέρκ. Παξ.—Πηλ.Παπαγεωργ. Ἑλλην. Σιτηρογρ. 123.

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀτσάλι. Παρὰ Δουκ. τύπ. ἀτζίλιν (λ. ἀτζάλιν).

1) Ἡ σφῦρα τοῦ παλαιοῦ πυροβόλου ὄπλου Κέρκ. Παξ. Συνών. ἀτσάλι 2α. 2) Ποικιλία σίτου Πηλ.Παπαγεωργ. ἔνθ' ἄν.

ἀτσαλιά ἢ, ἀτσαλία Εὐβ. (Ὁξύλιθ. κ. ἁ.) Κορσ. ἀτσαλ-λία Εὐβ. (Κουρ). ἀτσαλιά πολλαχ. καὶ Καππ. ἀτσαλ-λιά Ρόδ. ἀτσαλγιά Ρόδ. ἀτσαλιά Καππ. (Ἀραβάν.) ἀτσαγιά Σίφν. ἀσ-σαλ-λιά Κάρπ.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἄτσαλος. Οἱ τύπ. ἀτσαλγιά καὶ ἀτσαγιά διὰ τὴν ιδιωματικὴν συνίτησιν. Ἡ λ. καὶ ἐν Ἑρωτοκρ. Ε 868 (ἐκδ. ΣΞανθουδ.)

1) Ἑλλειψις τάξεως πολλαχ.: Ἡ ἀτσαλιά τοῦ δωματίου-τοῦ σπιτιοῦ κττ. Συνών. ἀκαταστασία 1, ἀταξία 1, ἀταχτία, ἀταχτοσύνη, ἀταχτωσία, ἀτσαλωσύνη 1. 2) Ἀκοσμία, ἀσχημοσύνη, ἀτασθαλία εἴτε ἐν λόγῳ εἴτε ἐν ἔργῳ πολλαχ.: Ὅπου κι ἂν βρεθῇ δὲν ἀφίνει τοῖς ἀτσαλιές του. Ὅλο ἀτσαλιές εἶναι. Ὅλο ἀτσαλιές κάνει. Αὐτὸ πῶκαμες εἶναι μεγάλη ἀτσαλιά πολλαχ. Ἐγὼ θ' ἀφήσω τὸν ἀπελέκητο καὶ τὸ χωριάτικο μου τρόπο, τὴν ἀτσαλιά μου τὴν παλαιὰ θὰ λησμονήσω ΓΒλαχογιάν. Γῦροι ἀνέμ. 107. Συνών. ἀτσαλωσύνη 2. 3) Κακία, κακοτροπία, κακεντρέχεια Θράκ. (Σαρεκκλ. κ. ἁ.): Ἡ ἀτσαλιά τ' δὲν ἔχ' ὄρια. Αὐτεῖνοῦ τῇ παιδιῷ τὴν ἀτσαλιά δὲν τὴν ξαναεῖδα. 4) Παράβασις τοῦ ἡθικοῦ νόμου, ἁμαρτία Κορσ. 5) Βδελυρία, αἰσχροτόη Εὐβ. (Ὁξύλιθ.) 6) Λόγος αἰσχρός, βδελυρός, αἰσχρολογία, ἀθυροστομία Εὐβ. (Κουρ.) Ἡπ. (Ζαγόρ.) Ρόδ. κ. ἁ.: — Λεξ. Πρω. Δημητρ.: Λέγω ἀτσαλιές Λεξ. Δημητρ. Κρένουνε ἀτσαλ-λίες Κουρ. Πᾶνι πρὸς τ' ἀτσαλιές σου! (Ζαγόρ.) 7) Πᾶσα ἀκαθαροσία, ρύπος Ἡπ. Κρήτ. (Λατοῖδ.) Κύπρ. κ. ἁ.: Ἀτσαλιά πῶχει τὸ φόρεμα! Κύπρ. Γεμάτος εἶν' ὁ τόπος ἀτσαλιές Λατοῖδ. Ἡ σημ. καὶ ἐν Ἑρωτοκρ. ἔνθ' ἄν. «πιάνει κι ἀνοίγει τὴ φ'λακὴ καὶ τὸ κλειδὶν ἐκράτει, | βρίσκει τὴ βρόμους κι ἀτσαλιές κι ὅλο

